

Μετάφραση – 9^ο Κεφάλαιο: «Τα Διαγνωστικά Σημεία της Πρωτογενούς και Επακόλουθης Τρέλας· και η Πρόγνωση που προκύπτει από αυτά» (σελ. 59-67) του William Battie. Από το βιβλίο «A Treatise on Madness», London: Whiston and White, 1758

Ο William Battie (1703-1776) ήταν άγγλος γιατρός, ο οποίος το 1758 έγραψε το πρώτο εκτενές βιβλίο, «A Treatise on Madness» («Μία Πραγματεία για την Τρέλα»), για την θεραπεία της ψυχικής διαταραχής. Το έργο αυτό άσκησε τεράστια επιρροή στην θεραπεία των ψυχικών διαταραχών. Θεωρείται ότι ο διαχωρισμός που έκανε μεταξύ «πρωτογενούς» και «επακόλουθης» τρέλας αντιστοιχεί στον σημερινό διαχωρισμό της «οργανικής» και «λειτουργικής» ψύχωσης. Επιπλέον, η προώθηση της θεραπείας μέσω σχέσης με τον ασθενή θεωρείται ότι άνοιξε τον δρόμο για την μετέπειτα «Ηθική Θεραπεία» των Tuke στο York Retreat.

Ας σημειωθεί ότι, τα κείμενα δεν συνιστούν ούτε ιατρικές οδηγίες ούτε βεβαίως ενδείκνυνται όσα περιγράφονται για εφαρμογή αλλά αφορούν οδηγίες και συνταγές των προηγούμενων αιώνων.

Λίγα σχόλια για το παρόν κείμενο: Στο παρόν κεφάλαιο ο Battie περιγράφει τα διαγνωστικά σημεία των δύο ειδών διαταραχών Τρέλας, της Πρωτογενούς και της Επακόλουθης και τα προγνωστικά σημεία που προκύπτουν. Αναφέρεται επίσης ποια σημεία είναι περισσότερο ή λιγότερο ανησυχητικά ως προς την πρόγνωση και ως προς την δυνατότητα θεραπείας μέσω της ιατρικής, της φύσης και της τέχνης. Είναι αξιοσημείωτη η ιδιαίτερη αναφορά του στην **συμβολή της τέχνης ως θεραπευτικό μέσο.**

Μετάφραση - Επιμέλεια – Σχολιασμός κειμένου: Ελένη Κουμίδη

Πηγή: <https://books.google.com>

«Τα Διαγνωστικά Σημεία της Πρωτογενούς και Επακόλουθης Τρέλας· και η Πρόγνωση που προκύπτει από αυτά»

Έχοντας ανακαλύψει στις δύο προηγούμενες Ενότητες τις περισσότερες από τις αιτίες της Τρέλας που αξίζουν την προσοχή μας, διαχωρίζοντας έτσι αυτή τη διαταραχή σε δύο είδη, δηλ. Πρωτογενή και Επακόλουθη: Θα είναι απαραίτητο να αναφέρουμε ορισμένες ιδιαίτερες περιστάσεις όπου κάθε είδος παραβρίσκεται, οι οποίες θα επιτρέψουν στον Γιατρό όχι μόνο να διακρίνει την Πρωτογενή Τρέλα από την Επακόλουθη, αλλά επίσης να διευθετήσει καλύτερα την πρόγνωση και την μέθοδο θεραπείας του.

Πρώτον, λοιπόν, υπάρχει κάποιος λόγος να φοβόμαστε ότι η Τρέλα είναι Πρωτογενής, όταν ούτε ακολουθεί ούτε συνοδεύει οποιοδήποτε ατύχημα, που μπορεί δικαίως να θεωρηθεί η εξωτερική και μακρινή αιτία της.

Δεύτερον, υπάρχει μεγαλύτερος λόγος να φοβόμαστε ότι, όποτε αυτή η διαταραχή είναι κληρονομική, είναι Πρωτογενής. Διότι, ακόμη και αν σε μια τέτοια περίπτωση μπορεί πότε πότε να διεγερθεί από κάποια εξωτερική και γνωστή αιτία, ωστόσο οι εντυπωσιακές παραξενιές που χαρακτηρίζουν ολόκληρες οικογένειες προερχόμενες από Τρελούς προγόνους και το συχνό ξέσπασμα της πραγματικής Τρέλας στους απογόνους τέτοιων ασυντόνιστων συμμαχιών και ότι

από ελάχιστη ή καθόλου πρόκληση, υποδηλώνουν έντονα ότι τα νεύρα ή τα όργανα της Αίσθησης σε τέτοια άτομα δεν είναι αρχικά διαμορφωμένα τέλεια ούτε σαν τα νεύρα των άλλων ανθρώπων.

Τρίτον, μπορούμε με τη μεγαλύτερη πιθανότητα να βεβαιώσουμε ότι η Τρέλα είναι Πρωτογενής, όταν σταματά και εμφανίζεται ξανά χωρίς καμία αποδοτέα αιτία. Καθώς, αν και δεν μπορούμε να μαντέψουμε γιατί αυτή η ασθένεια των νεύρων ανακουφίζεται ποτέ χωρίς την πραγματική βοήθεια της τέχνης ή γιατί επιτίθεται ξανά στον ασθενή χωρίς καμία νέα πρόκληση περισσότερο από όσο μπορούμε να υπολογίσουμε την αυθόρμητη διακοπή σπασμού, πυρετού, πονοκεφάλου και άλλες τέτοιες παρόμοιες σπασμοδικές διαταραχές των μυών· ωστόσο, είναι αδύνατο να σταματήσει τελείως οποιοδήποτε αποτέλεσμα, για όσο αυτή η αιτία, που ήταν ικανή να το παράγει, συνεχίζει να δρα πάνω στο ίδιο υποκείμενο και με τον ίδιο τρόπο. Και είναι εξίσου αδύνατο το αποτέλεσμα οποιασδήποτε δράσης να μπορεί να ανακύψει ξανά μετά από ολική διακοπή, χωρίς να αναγεννηθεί από την ίδια ή τουλάχιστον από μια παρόμοια δράση. Επομένως, αυτή η διαταραχή, είτε είναι μυϊκή ή νευρική είτε είναι σπασμός ή Τρέλα, που αυθόρμητα σταματά και έτσι αυθόρμητα εισβάλλει ξανά, δεν μπορεί να είναι επακόλουθη οποιασδήποτε εξωτερικής αιτίας, που υπάρχει πάντα και της οποίας η δράση συνεχίζεται πάντα η ίδια.

Η Πρωτογενής Τρέλα, είτε είναι κληρονομική είτε διαλείπουσα, δεν μπορεί να αφαιρεθεί με καμία μέθοδο, που να μπορεί να προτείνει η επιστήμη της Ιατρικής¹ στην παρούσα ατελή της κατάσταση.

Όμως, αν και η Πρωτογενής Τρέλα δεν θεραπεύεται ποτέ ριζικά από την ανθρώπινη τέχνη, η νοσηρώς διαμορφωμένη μοίρα της ανταμείβεται λίγο, μερικές φορές με τέλεια ανάρρωση, άλλες φορές με μεγάλα διαστήματα λογικής, χωρίς τη βοήθειά μας και πέρα από τις προσδοκίες μας. Άλλωστε, η Πρωτογενής Τρέλα είναι από μόνη της ελάχιστα επιζήμια για τη ζωή των ζώων. Διότι, είναι πασίγνωστο ότι οι πραγματικά τρελοί άνθρωποι ζουν όσο με εκείνους που έχουν τέλεια τις αισθήσεις τους· και, όποτε αρρωσταίνουν ή πεθαίνουν, οι ίδιοι σαν τους άλλους θνητούς, προσβάλλονται πιο συχνά από ασθένειες, οι οποίες δεν έχουν απαραίτητα σχέση ή δεν εξαρτώνται από την χρόνια πάθηση της λανθασμένης τους αντίληψης.

Τρέλα, η οποία είναι επακόλουθο άλλων διαταραχών ή εξωτερικών αιτιών, αν και κάποιες φορές δέχεται ανακούφιση με την αφαίρεση ή τη διόρθωση τέτοιων διαταραχών ή αιτιών· ωστόσο, ανάλογα με τη δύναμη και τη συνεχή δράση τέτοιων αιτιών και σύμφωνα με τις συνθήκες των προηγούμενων διαταραχών, πολύ συχνά περιπλέκεται με πολλές άλλες νοσηρές επιπτώσεις αυτών των αιτιών και διαταραχών· και, παρόλο που μπορεί από μόνη της να μην είναι επιβλαβής για τη σωματική υγεία, περισσότερο από την Πρωτογενή Τρέλα, όμως από τις συνοδές επιπτώσεις γίνεται μοιραία ή πολύ επιζήμια για την ζωική ζωή.

Η Τρέλα, αν και μπορεί να είναι Επακόλουθη στην αρχή, συχνά γίνεται συνήθης και στην επίδρασή της το ίδιο ακριβώς με την Τρέλα την αυστηρώς Πρωτογενή. Σε αυτήν την περίπτωση, το εσωτερικό πλαίσιο και η σύσταση της νευρικής ουσίας διατηρεί αυτή τη νοσηρή συγκρότηση που της μεταδόθηκε από έξω², ακόμη και όταν αυτή η αιτία μιας τέτοιας επικοινωνίας έχει εξαλειφθεί εντελώς ή σταμάτησε να δρα: και η ίδια ουσία, αν και αρχικά σχηματίστηκε τόσο τέλεια όσο αυτή των άλλων ανθρώπων, ωστόσο από τη συνεχή και βίαιη δράση μιας τέτοιας εξωτερικής αιτίας είναι τελικά ουσιαστικά ελαττωματική με τον ίδιο τρόπο και σε μεγάλο βαθμό, σαν να είχε δημιουργηθεί ατελής και από μόνη της ικανή στο να εγείρει απατηλή αίσθηση.

Όταν οι εσωτερικές εξοστώσεις του κρανίου ή η σκλήρυνση της Σκληρής Μήνιγγας είναι τα αίτια της Επακόλουθης Τρέλας, καθεμία από αυτές τις περιπτώσεις είναι προφανώς ανίατη από

---

¹ Στο κείμενο: Physick (Σ.τ.Μ).

² Λατινικά στο κείμενο: *ab extra* (Σ.τ.Μ.).

την τέχνη. Κάταγμα ή εσωτερική πίεση³ του κρανίου και διάσχιση του κεφαλιού ή μάλλον τα αποτελέσματά της, αν και πολύ επικίνδυνα και δύσκολα στη διαχείριση, μερικές φορές έχουν ανακουφιστεί.

Όταν η Ηλιοφάνεια, μέσω της παρεμβαλλόμενης αραιώσης του αίματος που περιέχεται στον εγκέφαλο, προκαλέσει παραλήρημα, αυτό το ζημιογόνο αποτέλεσμα συχνά αποδίδεται στο νυστέρι, αν όχι πολύ αργά ή χωρίς πολύ φειδώ εφαρμοσμένο. Όμως, αν η Τρέλα είναι η πιο άμεση συνέπεια της δράσης του Ήλιου πάνω στη νευρική ουσία, και αν, παρόλη την ανάγκη παρατεταμένης φροντίδας μετά τα διαπεραστικά βέλη θερμότητας, η μακρινή αιτία της έχει μειωθεί αρκετά, τότε είναι γενικά μεγάλης διάρκειας και πολύ συχνά ανίατη: καθώς το μυελικό τμήμα του εγκεφάλου είτε συγκλονίζεται από τη συνεχή διάταση των γειτονικών αγγείων είτε αποσπάται από την έντονη επίδραση, με τέτοιο τρόπο ώστε τα συστατικά του σωματίδια να έχουν αρκετά διαταραχθεί από αυτή τη σειρά, η οποία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση των φυσικών του λειτουργιών με σωστό τρόπο.

Η Τρέλα που είναι επακόλουθη φλεγμονής των μεμβρανών που περιβάλλουν τον εγκέφαλο είναι πολύ επικίνδυνη: διότι, μια τέτοια παρεμπόδιση σχηματίζεται σε λεπτά αγγεία που βρίσκονται πέραν των δυνατοτήτων μας να τα φτάσουμε και τα οποία δεν μπορούν να ανακουφιστούν αρκετά νωρίς με την πιο άφθονη εκκένωση· ούτε ο εγκέφαλος που είναι έτσι υπερφορτισμένος μπορεί να αντέξει οποιοδήποτε πρόσθετο σοκ από ένρινα, εμετούς ή σκληρές εκκαθαρίσεις: Δεδομένου ότι ο σπασμός που εκ τούτου διεγείρεται είτε θα επέφερε τον κίνδυνο μίας ρήξης των διατεταμένων αγγείων είτε θα αύξανε την παραληρηματική πίεση μέχρι την Αποπληξία ή θα μετέτρεπε την φλεγμονώδη ύλη σε νέκρωση.

Και πράγματι αυτή η κατάσταση Τρέλας, που ονομάζεται Φρενίτιδα, επέτρεψε στον Γιατρό να δράσει τόσο επιδέξια, συχνά καταλήγει σε μια ή την άλλη από τις δύο τελευταίες προαναφερθείσες περιπτώσεις. Η πρώτη από τις οποίες απειλείται σαφώς από τη βλακεία που οδηγεί σε παραλήρημα· και η νέκρωση του εγκεφάλου μπορεί να δηλωθεί ότι εμφανίζεται ή μάλλον σχηματίζεται, όταν τα μανιακά συμπτώματα σταματούν χωρίς εμφανή λόγο και όταν ο ασθενής που ήταν έξαλλος γίνει, σε μια στιγμή, ήρεμος και λογικός· ενώ η μεγαλύτερη ατονία και ο δύσκολα αντιληπτός σφυγμός, μαζί με την ψυχρότητα στα άκρα, προμηνύουν ότι αυτή η απροσδόκητη ανάκτηση της νόησης, όσο και αν κολακεύει, θα είναι μοιραία.

Η Τρέλα που είναι επακόλουθη μιας σταδιακής ή χρόνιας συμφόρησης υγρών συχνά δέχεται ανακούφιση, εάν εφαρμοστεί έγκαιρα. Και μια τέτοια συμφόρηση είναι λιγότερο επικίνδυνη και αφαιρείται πιο εύκολα όταν επηρεάζονται εκ τούτου μόνο τα μεσεντέρια νεύρα· όσο κάθε δυσκολία και κίνδυνος που ακολουθεί κάθε τραυματισμό είναι μικρότερος, τόσο θα πρέπει να είναι λιγότερα τα νεύρα αυτά που θα υποφέρουν το ίδιο.

Όταν ο σπασμός προκαλεί εμπόδια στον εγκέφαλο και τα νεύρα και σε αυτή την περίπτωση γίνεται άλλη μία και εξίσου μακρινή αιτία Επακόλουθης Τρέλας, εάν αυτός ο σπασμός διεγείρεται ξαφνικά είτε από τα ταραχώδη πάθη της χαράς και του θυμού είτε από τοξικά ναρκωτικά και οιοπνευματώδη ποτά, είναι πράγματι πολύ βίαιος και πολλές φορές μοιραίος από τις άμεσες επιπτώσεις του. Όμως, σε περίπτωση που ο ασθενής είναι ικανός να αντέξει το πρώτο σοκ και δεν έχει εξασθενήσει από συχνές προσβολές της ίδιας φύσης· μια τέτοια ξαφνική και ακανόνιστη δράση των μυών μαζί με όλες τις φρενήρεις ή μανιακές συνέπειές της, είτε μειώνεται πολύ νωρίτερα αυθόρμητα είτε ανακουφίζεται από την τέχνη παρά από την σταδιακή και συνεχή μυϊκή στένωση, που προκαλείται από τα πιο ήπια πάθη της ερωτικής θλίψης και απελπισίας ή από μακρά και αδιάκοπη προσοχή σε οποιοδήποτε αντικείμενο όσο ευχάριστο και αποδεκτό κι αν είναι. Διότι, η Τρέλα που είναι επακόλουθη μιας τέτοιας επίμονης μυϊκής στένωσης, θα πρέπει να είναι τόσο

---

³ Βλ. σημείωση 6 κεφαλαίου 7 (Σ.τ.Μ.).

επίμονη όσο και η αιτία της: και εκτός από αυτή την περίπτωση συνεχούς ή αυξημένης συμφόρησης, υπάρχει σοβαρός λόγος να φοβόμαστε λιγότερο ότι το εσωτερικό πλαίσιο της ίδιας της νευρικής ουσίας μπορεί να έχει ουσιαστικά αλλοιωθεί. και η Τρέλα που είναι συνήθης ή της ίδιας φύσης με αυτή που είναι Πρωτογενής μπορεί να διαδεχθεί και να πάρει τη θέση αυτού που στην αρχή ήταν μόνο Επακόλουθη.

Η χαλάρωση, όποτε μεσολαβεί μεταξύ σπασμού και παραληρηματικής πίεσης και ως εκ τούτου γίνεται μακρινή αιτία Επακόλουθης Τρέλας, επιδέχεται την θεραπεία εάν εφαρμοστεί έγκαιρα και σωστά· και πολύ συχνά οι εξασθενημένες μεμβράνες ανακτούν αυθόρμητα τον προηγούμενο ελαστικό τόνο τους, υπό την προϋπόθεση ότι η σπασμωδική παρόρμηση μειώνεται, προτού οι συστατικές ίνες τους αποσπαστούν πέρα από αυτή τη φυσική τάση προσέγγισης που είχε αρχικά εμφυτευθεί σε αυτές.

Η Τρέλα που είναι επακόλουθη σταδιακών ή χρόνιων συμφορήσεων που προκαλούνται από λαιμαργία ή απραξία εύκολα υποχωρεί με ιατρική φροντίδα, εάν εφαρμοστεί εποχικά και σωστά.

Η Τρέλα που είναι επακόλουθη ή συνοδεύεται από άλλες διαταραχές δεν παρέχει κανένα ιδιαίτερο προγνωστικό, αλλά αυτό που εγείρεται από αυτές τις διαταραχές όταν θεωρούνται ως πρωταρχικές διαταραχές διακρίνονται και διαχωρίζονται από την ίδια την Τρέλα.

Το Άγχος, όταν εγείρεται από κάποιο ελάττωμα στο εσωτερικό πλαίσιο και σύσταση της νευρικής ουσίας, το οποίο καθίσταται εκ τούτου πολύ λογικό, όπως στην Πρωτογενή Τρέλα και για τον ίδιο λόγο δεν είναι ριζικά θεραπεύσιμο. Όμως, όταν η μόνη αιτία του είναι η χαλάρωση ή το ελάττωμα των εξωτερικών περιβλημάτων που ενυπήρχαν στη νευρική ουσία για την άμυνά της, σε αυτή την περίπτωση, το Άγχος, όσο κι αν ταλαιπωρεί, έχει καλύτερη πρόγνωση.

Η Αναισθησία ή η Ιδιωτεία, όταν εγείρεται από ένα εσωτερικό και δομικό ελάττωμα των οργάνων που έχουν σχεδιαστεί για να διεγείρουν την αίσθηση ή όταν είναι σύμπτωμα ή συνέπεια Πρωτογενούς Τρέλας, όπως και στην Πρωτογενή Τρέλα και για τον ίδιο λόγο θα πρέπει να χαρακτηρίζονται αθεράπευτα από την τέχνη. Όμως, αυτό που είναι αξιοσημείωτο και για το οποίο θα πρέπει να ανησυχεί κανείς, είναι όταν η Αναισθησία είναι επίδραση Επακόλουθης Τρέλας ή όταν μπορεί να αποδοθεί στην αφύσικη εγγύτητα και ακαμψία των νευρικών περιβλημάτων ή σε εμπόδια στα γειτονικά αγγεία· αν και μπορεί να φαίνεται τόσο θεραπεύσιμο όσο το Επακόλουθο Άγχος, ωστόσο στην πραγματικότητα (όποιος κι αν είναι ο λόγος της διαφοράς) πολύ σπάνια ανακουφίζεται είτε από την τέχνη είτε από την Φύση.